

ACADEMY 06. 02. 2014

Opar

Při primární infekci, tedy prvním projevu nemoci, se virus pomnoží v místě působení a následně napadne místní nervová zakončení. Nervovými vlákny pak...

Opary jsou virová onemocnění způsobená tzv. herpetickými viry. Pro tyto viry je charakteristické, že po infekci zůstávají v nervových buňkách celoživotně a při oslabení lidského organismu dochází k aktivaci viru, jež se projeví výsevem puchýřků. Opar na rtu (herpes labialis) a pásový opar (herpes zoster) způsobují dva odlišné viry.

Opar - průběh nemoci

Při primární infekci, tedy prvním projevu nemoci, se virus pomnoží v místě působení a následně napadne místní nervová zakončení. Nervovými vlákny pak postupuje do těla nervové buňky, kde zůstává celoživotně. Při oslabení organismu při horečce, stresu, úrazu nebo slunění pak dochází k vycestování viru do periferie, kde napadá buňky kůže, což se projeví **výsevem puchýřků**. Puchýřky obsahují velké množství infekčních částic. Lidské tělo tvoří proti herpetickým virům protilátky, ty však nemohou zabránit přetrvávání infekce v nervových buňkách, ani šíření viru v nervových vláknech. Protilátky se do nervových buněk nemohou dostat. Jejich význam spočívá v zábraně rozšíření infekce krevní cestou, což by způsobilo život ohrožující komplikace jako tvorba zakrvácených ložisek v plicích, mozku, říká se jim **hemorhagické nekrózy**.

Opar na rtu

Opar na rtu způsobuje vir **herpes simplex typ 1**. Dospělá populace je tímto virem promořena z 50 - 100% v závislosti na zeměpisných, sociálních a hygienických faktorech. K nákaze dochází již v časném dětství. Přenos se uskutečňuje nejčastěji slinami nebo bezprostředním kontaktem přes drobná poranění kůže a sliznice. První infekce v 90% případů probíhá bezpříznakově. Jen u malé části populace se projeví zánětem dásní a sliznice v dutině ústní, nejčastěji u malých dětí a batolat.

Děti mají nejprve horečku, pak se objeví bolestivé, vpadlé puchýřky nebo afty velikosti 2 - 4 mm na zarudlé, zduřelé sliznici dutiny ústní, provázené zvýšeným sliněním. Dítě je mrzuté, plačtivé, odmítá jídlo a pití. Dejte tedy pozor, aby vaše dítě nebylo dehydratované. V takovém případě je vhodné vyhledat lékaře, který případně zajistí přísun tekutin do žíly. Opakovaná infekce probíhá jako **opar na rtu** s typickými puchýřky na okraji rtu. Nejprve vzniká lehce vyvýšené, svědící, zarudlé ložisko o průměru 1 - 2 cm, při tlaku mírně bolestivé. Poté se na povrchu vytvoří skupinka drobných, lesklých, čirých puchýřků s napjatou krytbou, které mohou splývat. V dalším průběhu se puchýřky zkalí, praskají a pokrývají se hnědavými stroupky, jež postupně odpadnou. Celý vývoj trvá asi **10 - 14 dnů**. V těžších případech se objevuje horečka nebo zvýšená teplota a zduření lymfatických uzlin. Opar se dále může vyskytnout na nosu, tváři, uchu nebo na rohovce a spojivce. K výsevu oparu v místě předchozího poranění kůže dochází obvykle na rukou, vstupní branou mohou být také místa postižená ekzémem nebo chronickou dermatitidou.

Opar na rtu se může zkomplikovat, pokud se rozšíří krevní cestou a nezničí ho protilátky. Vzniká tak zánětlivé onemocnění mozku (herpetická encefalitida) se vznikem krvavého ložiska v mozku. Začátek je akutní, průběh dvoufázový. Projevuje se nejprve horečkou, bolestmi hlavy, únavou a ztuhnutím šíje (nemožnost ohnout hlavu), v pokročilých případech vznikají křeče, porucha chování, třes, porucha hybnosti a zhoršující se porucha vědomí. I při léčbě je prognóza onemocnění velmi nejistá.

Opar na genitáliích

Vir **herpes simplex typ 2** je příčinou genitálního oparu. Přenáší se pohlavním stykem. Onemocnění se projevuje jako léze na ženském nebo mužském genitálu provázené teplotou, bolestmi hlavy a svalů, malátností, nechutenstvím a zvětšenými lymfatickými uzlinami.

Pásový opar

Primární infekce varicella zoster virem probíhá jako akutní vysoce nakažlivé onemocnění u dětí ve věku do 10 let, zvané **plané neštovice**. Virus pak zůstává v nervových buňkách a znovu se aktivuje, když je tělo oslabené. Výsevu oparu někdy předchází prudké bolesti v průběhu postiženého nervu. Kožní projevy se tvoří v okrsku kůže, který inervuje jeden nebo více nervů, začínají jako neostře ohraničené zarudlé ložisko, na jehož povrchu se tvoří shluky čirých puchýřků zpočátku s napjatou, později v centru vkleslou krytbou. Puchýřky se hojí krustami během 1 - 3 týdnů a celý kožní proces trvá 2 až 4 týdny. Na rozdíl od oparu na rtu mohou vznikat **malé jizvičky**.

Celý proces je provázený záchvatovitými bolestmi. Více jak polovině případů se vysévá v hrudní nebo bederní krajině. **Pásový opar** se ale může objevit i v oblasti kolem oka, což je lokalizace poměrně nebezpečná přestoupením infekce na spojivku, rohovku a eventuálně i postižením vnitřního oka, které může vést až k oslepnutí. Pásový opar se vyskytuje v každém věku, mnohem častěji však u starších lidí. Prodělaný pásový opar zanechává úplnou imunitu, již by se znovu neměl vyskytnout.

Nejčastější komplikací pásového oparu, které se u dětí naštěstí nevyskytují, jsou postherpetické neuralgie, tedy výrazná bolestivost v místě nervových vláken, která přetrvává, i když kožní projevy onemocnění již zmizely. Postihuje převážně nemocné starší 60 let. Komplikací také bývá druhotná bakteriální infekce, kdy je nutné podávat i antibiotika, **u dospělých zápal plic, u dětí mozková infekce.**

Diagnostika oparu

K určení diagnózy postačí vzhled a bolestivost oparů. Je také možné izolovat vir z puchýřků, dokud ještě nejsou zaschlé, nebo vyšetřit protilátky z krve. Obě metody se ale používají zřídka. Když se u vás vyskytne opar, potřebné léky vám zajistí váš praktický lékař nebo specialista – infektolog či kožní lékař.

Léčba oparu

Protivirová léčba je schopná zkrátit hojivý proces akutního onemocnění, zabránit a zmírnit bolesti, především při zahájení do 48 hodin a maximálně do 72 hodin po vzniku projevu. Jestliže již puchýřky zasychají, podávání antivirotik nemá význam. Používají se virostatika, která zabraňují množení viru. Jedná se o tutéž účinnou látku (aciclovir), u pásového oparu ve dvojnásobné dávce než při oparu na rtu. Při pásovém oparu podáváme antivirotika perorálně – Herpesin, Zovirax, Ranvir, při oparu na rtu lze použít i krém s virostatickou složkou (Herpesin krém). Všechny tyto léky jsou vázané na recept, musí je napsat lékař.

Antivirotika se podávat nemusí, jestliže se jedná o malý opar, postačí lokální léčba a opar se sám vyhojí. Pokud se pásový opar vyskytne na hlavě, na krku, je rozšířený po celém těle, nemocný se léčí s atopickou dermatitidou, těžkým ekzémem nebo užívá léky na tlumení imunity, je nutné, aby neprodleně vyhledal lékaře a byla zahájena podávání antivirotik. Pokud dojde k druhotné bakteriální infekci, léčí se antibiotiky. Vzhledem k nebezpečí neuralgií by se antivirotika měla podávat u starších 50 let, stejně jako kortikoidy v akutní fázi snižují riziko rozvoje postherpetické neuralgie.

Symptomatická léčba, tedy terapie přidružených příznaků zahrnuje **léčbu bolesti, podávání vitamínů i lokální léčbu**. Ke tlumení bolesti se využívají běžná analgetika jako Paralen, Ibuprofen, Ibalgin, vzácně jsou nutné opiáty. Potřeba analgetik je individuální. U postherpetických neuralgií často zaberou až antiepileptika (tedy léky, které běžně předchází vzniku epileptických záchvatů). Vitamíny skupiny B jsou důležité pro fungování nervového systému, v lékárně si můžete koupit B-komplex, který obsahuje všech 12 typu vitamínu B.

U pásového oparu se při lokální léčbě používají **antiseptické roztoky**, které ničí nebo brání množení mikrobů. Např. salicylový líh, jenž také působí ochlazování a vysušování kůže nebo genciánová violeť, jak již název napovídá fialové barvy. Endiaronová pasta žluté barvy urychluje zhojení krustami, jejichž vyloupenutí usnadní Framykoin mast.

Prevence oparu

Herpetickým infekcím lze předcházet zdravou životosprávou, dostatkem odpočinku, udržováním fyzické i psychické kondice. Pokud oslabíte svůj organismus, je větší pravděpodobnost, že se opar znovu objeví. Při opakovaných herpetických infekcích se rovněž doporučuje pravidelně užívat **vitamín B**.

Doporučení proti oparu

Pokud jste v dětství prodělali plané neštovice, herpetický virus způsobující pásový opar je již přítomen v některých vašich nervových buňkách a vy se ho nijak nemůžete zbavit. K tomu, aby se u vás projevil, stačí oslabení imunity. To stejné platí i pro **opar na rtu**. Pokud se u vás pásový opar objevuje opakovaně nebo má těžký průběh s výsevem puchýřků na více místech těla, nechte si vyšetřit váš imunitní systém. Za komplikovaným průběhem se může skrývat nějaká porucha imunitních mechanismů nebo nádorové onemocnění krve.